

Sofokles

OIDIPUS

Přeložil a upravil Jan Skácel

Translation © Jan Skácel 1988

c/o DILIA Praha

Tento text byl rozmnožen jako neprodávající rukopis, který je majetkem DILIA. Není dovoleno dále jej prodávat, půjčovat nebo opusovat. Pro divadelní provozování lze rukopis použít pouze v případě, že DILIA udělila souhlas písemně dle.

Pro divadelní ochotnického divadelního představení musí být splněny tyto podmínky, stanovené právními předpisy:

1. Představení musí být před uspořádáním představení předloženo k posouzení národnímu výboru na předepsaném formuláři žádosti o povolení ve smyslu zákona ČNR 311/1978 Sb. a vyhlášky č. 75/1978 Sb.;

2. Představení divadelního literární agentury do 14 dnů před představením musí být opakovaně představení předloženo k posouzení výboru autorůské odměny v souladu s vyhláškou o divadelním dluhu.

TERESIAS

Promiňte že tak přerývané čtu
úryvky ze slepecké knihy života

Mám poraněný prst a písmena mne boří

Jan Skácel

ISBN 80-203-0260-3

OSOBY

OIDIPUS

JOKASTA

KREON

TEIRESIAS

KORINTĀN

PASTÝŘ

SLOUŽICI

NÁČELNÍK CHÓRU

CHÓR

Odehrává se v Thebách v mytické době.

Náčelník
chóru

Nezvyklý vám bude asi ten příběh,
nezvyklá látka té básně,
co dávným divákům byla tak divně známá,
nezvyklý bude vám i její tvar.

Oidipus, v Korintu následník trůnu,
vydal se do Delf, kde věštna byla,
zeptat se, jaký osud ho čeká.

Co věštna zjevila, bylo tak strašné,
že se už nikdy nevrátil domů
a prchl, aby se vyhnul té hrůze.

Dostal se až k Thebským hradům.

Theby v těch dobách však trápila Sfinga,
ohlubá se lvím tělem, ocasem hadím,
orlím křídly a s hlavou ukrutné ženy.

Seděla u městské brány a každému, kdo šel kolem,
dávala hádanku hádat. Ta zněla takto:

Kdo chodí po čtyřech ráno,
za dne pak po dvou,
navěčer po třech nohách?

Toho, kdo hádanku neuhod, (neuhodl ji nikdo),
ze skály svrhla Sfinga.

Oidipus hádanku rozluštil. Řekl:
Člověk. Jediné slovek v dětství

po čtyřech po zemi leze,

v dospělém věku chodívá po dvou,
v stáří se opírá o hůl.

Po těchto slovech sama se vrhla Sfinga
v hlubokou propast a Theby zas dýchaly volně.

Zbavení krutého jáma Thebané zvolili Oidipa králem,
za což mu dali královskou vdovu.

Městu pak nastala přeššastná doba,
bez váleku plynul čas a mladému králi

povila Jokasta rozkošné děti.
Stěsif však nebývá věčné:

Ve měsíce vypukl mor.

Oidipus

Město je plné modliteb a nářku,
dým stoupá z obětí a rozléhá se pláč.
V takových časech král neposílá posly,

aby se dozvěděl. Vyšel jsem k vám sám, já, nazývaný všemi slavný Oidipus. Ty, muži, předstoup, tobě věk dá právo, za všechny pověz, co vás přivádí: Žal, úzkost, strach, nebo víra ve mne?

**Náčelník
chóru**

Jsem utvářán morem, neschopní pozvednout hlavy nad své neštěstí. Smrt i pole otrávil, setba nevrzchází, na pasivé hyne skot a lhá našich žen jsou jako hroby nezrozených dětí. Už ani oheň nechce naše mrtvé, mor ničt město hůř než knutý nepřítel a bez milosti vyjídáje Thébý.

Marný je nářek, pláč jen násobí ozvěnu smrti v temné říši zmaru.

A nepřítel jsem proto za tebou, že tě snad máme za rovného bohům, myslíme si však, že jsi jediný, kdo by dnes mohl město zachránit. Svrhl jsi kdysi Sfingu ze skály a zbalil Thébý její kruté vlády.

Udělal jsi to sám a snad jen bohové ti dali skrytou radu, ale nikdo z nás. A tak i v této těžké době, Oidipe,

se obracíme k tobě, sami bezmocní.

Pomoz nám, králi, vyhnat z města smrt! Jsi první mezi námi, pomoz bezmocným tak jako tenkrát, když jsi zabil Sfingu, zachránit vlast a stal se v Thébách králem.

Probud' nás stát k novému životu, ať nemusíme jednou vzpomínat, že muž, který nás osvobodil, záhy dopustil, abychom klesli znovu do zkázy.

Oč krásnější je vládnout živým Thébám, než městu, které zpusťošila smrt.

Jakou má cenu pevnost, ve které se živa duše nehne? A kam bude plout loď, kterou opustila posádka?

Oidipus

Ubozí lidé - o tom, s čím jste přišli, přemýšlím dávno, ano, dobře vím, jak strašně strádáte a přece nikdo v Thébách nestrádá tolik, jako trpím já. Vy nesete

svou bolest každý sám a za sebe, já za vás všechny. Moje duše pláče, nesním a mnoho nocí jsem už prohodil a probádl v úvatkách a těžkých starostech. Po dlouhém hledání jsem našel lék, jediný asi: svého příbuzného,

ženina bratra Kreonta jsem poslal do Delf, aby se ve svatyni bohů dozvěděl

na spásné slovo, jaký čin je nutný, aby se do Théb znovu vrátil život.

Čekám ho každý den a mám o něho starost.

**Náčelník
chóru**

Kreon je tady.

Oidipus

Ó bohové, má šťastnou, rozzářenou tvář a snad nám nese také šťastnou zprávu.

Pověz mi rychle, švagře, s jakou přícházíš, co máme dělat, co nám radí Delfy?

Kreon

Podám ti zprávu. Nepůjďme dovnitř?

Oidipus

Mluv přede všemi, jejich neštěstí mě trápí víc než bolesti vlastní duše.

Kreon

Ať tedy Thébý slyší, co mi řekl v Delfách.

Bůh Apollón nám přísne nakazuje, abychom očistili město od hříchu, který je poskvřnil a rozrostl se ve zlo.

Oidipus

Jakou chce očistu? Co máme vykonat?

Kreon

Trest vyhnanství anebo krev smýtí krev, tu krev, co přivodila zkázu na Thébý.

Oidipus

A kdo je člověk, jehož smrt chce bůh?

Kreon

Než ty ses, pane, ujal moci nad námi, vládl nám král a jmenoval se Laos.

Oidipus

Slyšel jsem o něm, sám jsem ho však neznal.

Kreon

Byl zavražděn a Apollón nám uložil potrestat jeho vrahy.

Oidipus

Kde je najdemc?
Čas dávno smazal stopy dávné viny.

Kreon

Řekl, že v této zemi. To, co člověk doopravdy hledá,
to také nalezneme, když není schválně slepý.

Oidipus

Kde Laia zavraždil? Tady v paláci,
bylo to v Thébách nebo mimo hrady?

Kreon

Odejel do Delf obětovat božím
a od těch dob ho nikdo nespapil.

Oidipus

Není tu někdo z jeho doprovodu,
kdo by nám něco řekl o té vraždě?

Kreon

Jsou všichni mrtví, jenom jeden žije,
spasil se útkem a mnoho o tom neví.
To málo mele pořád dokola.

Oidipus

Někdy i nepatrná drobnost pomůže
objasnit celek. Stačila by nitka.

Kreon

Tvrdí, že přepadla je tlupa lupičů,
podlehlí na sílnici přestie.

Oidipus

Kde vzali vrazi tolik smélosti?
Nebylo za tou vraždou něčí zlaťo?

Kreon

I to je možné. Přišly však zlé časy
a tak už se tím nikdo nezabýval.

Oidipus

A co vám stálo v cestě, co vám bránilo
objasnit vraždu nešťastného krále?

Kreon

Sfinga nás zapletala do svých hádanek
a Thébý byly tenkrát na pokraji zkázy.
Je obtížné se vracet k minulosti,
když na nás přítomnost tak těžce dolehla.

Oidipus

Však já už příjdu na kloub té vaší záhadě,
tím spíš, že také Apollón
se ujal dobré věci. Ty mně pomůžeš,
společně s tebou pomstím mrtvého
a zločin potrestám, jak vyzádují bozi

Chór

i zájem státu. Nakonec i můj.
Když právu pomáhám, pomáhám sám sobě,
vždyť člověk, který odvězil se zabít Laia,
mohl by jednou vzláhnout ruku na mne.
Zkusím i nemožné a buď s pomocí bohů
vrátit se do Théb šesti, nebo zhyne.

V posvátných Delfách promluvil sladce bůh,
co ale Thébánům přinesou jeho slova?
Kde mešká naděje, dělátko zlatovlasé,
co zbývá vykonat pro dnešní těžký den?
Veliký zátmuček a řada těžkých útrap
doléhá na město, i rozum otupěl,
a kdo nás zachrání, odkud nám přijde pomoc?

Nadarmo svýjeji se matky v bolestech,
jejich plod mrtvý je a nikdy nedozrál,
země se uzamkla, pole přestala rodit
a duše zemřelých jak hejna tazaných ptáků
směřují na západ a spěchájí jak blesky
např se z černých vod podsvětí řeky Léché.
Ó bohové, to město umírá a kdo je poliluje,
kdo pohřbí mrtvé a kdo odstraní
hnilobu z ulic, ta náhaza se šíří
a marně nevěšty a marně bělovlasé ženy
rukama lomí a každá po svém ptá se,
kdy konec nastane, kdy pomine ten děs.

Vzývám tě, Athéno, překrásná Diova dcero,
i tebe, ó Foibe, vrhači ohnivých střel,
z těhvy spletené z čistého zlaťa
vyšli svůj posvátný šíp,
zabij tu strašnou noc, ó dářce denního světla.
A k tobě volám, Artemis, bohyň spásná,
nepusť Thébý, zachraň nás i dnes.

Oidipus

Moclitě se a to je chvályhodné,
 jestli však opravdu chce zbavit město moru,
 pak nesmím spolehnat se jenom na bohy
 a musím jednat sám a rozhodně.
 Přišel jsem do Theb teprv po té vraždě,
 vím o ní málo, potřebuji znát,
 kdo zabil Laia, Labdakova syna.
 Je někdo v Thebách, kdo by mne to řekl?
 A proto vězte: každý, kdo zná vraha,
 musí ho udát. Když tak učiní,
 dostane odměnu. Bude-li ale mlčet
 ze strachu o sebe, či kryti přítěce,
 vyhlásím nad ním neuprosnou klatbu.
 S takovým člověkem, a jedno, kdo to bude,
 nesmí se nikdo v Thebách, kterým vládnou já,
 společně modlit, ani obětovat božům,
 v posvátné vodě očistit si ruce.
 Vyženeme ho bez milosti z města,
 jak mor ho budem hnát, když sám mor zavinit.
 Tak pomstím vraždu nešťastného Laia.
 Proklínám vraha, proklínám s ním všechny,
 kteří mu pomáhali vraždit na cestě.
 Žil jako bídač, jako bídač skončí.
 A kdybych já mu dopřál místo u ohně,
 ať také na mne padne stanovený trest.
 A zavazují vás, abyste uposlechli
 ve jménu vlastním, bohů, křvili této zemi,
 síňané klabou, opuštěné božstvy.
 I kdyby Apollón tu klabu nenafítl,
 bylo by nečistě ponechat bez trestu
 tak velký zločin, byl to přece král.
 Dnes vládnou místo Laia Thebám já
 a sdílím lože s ženou, která byla jeho.
 Kdyby měl Laios děti, tak by byly dnes
 bratry a sestrami mých vlastních dětí a synů.
 A proto pomstím ho, jak syn by pomstil otce
 a neustanu dítve, dokud nevypátrám,
 kdo byl tak zvrhlý, že se odvážil
 zavraždit Labdakova syna z rodu Kadmova.
 Vyzývám bohy, aby byli tvrdí k těm,
 kdo by mou klabu chtěli obejít:
 ať pole nevrátí jim vysévané zrní,
 ať nerodí se jejich ženám děti
 a všechny vyhladí je černý krutý mor.

Vás ale, kteří souhlasíte se mnou,
 nechť bozi chrání.

Náčelník
chóru

Pane, tvoje klatba

je strašlivá. My jsme však nevráždili
 a vraha neznáme. To věšba z Delf
 měla ti ukázat, kde hledat jeho stopu.

Oidipus

To ano, avšak který smrtelník
 přinutí bohy, aby řekli všechno.

Náčelník
chóru

Prorok a věštec, slepý Teiresias,
 dál vidí nežli my, on jediný by mohl
 vysvětlit věštbu. Měl by ses ho zeptat.

Oidipus

To mi už Kreon radil a na jeho radu
 jsem také pro Teiresia už poslal.

Náčelník
chóru

To, co se v městě šepí, jsou jen dohady.

Oidipus

I kdyby byly, přece je chci znát.

Náčelník
chóru

Prý zabili ho v poli pocesní.

Oidipus

Také jsem slyšel. Chybí nám však svědek.

Náčelník
chóru

Jestli se bohů bojí, přihlíáš se sám
 pod tíhou vynesené klatby, Oidipe.

Oidipus

Muž schopný činu nelekne se slov.

Náčelník
chóru

Je tu však člověk, který dokáže,
 i když mu bozi vzali znak, a možná právě proto,
 uvidět pravdu. Zrovna přichází.

Oidipus

Ty, Theiresie, dovedeš dát smysl
 nebeským znamením, ukážíš na zemi
 a umíš vyslovit i co je nevyšlované.
 A třeba slepý, jistě dobře víš,
 že Theby hynou. Ty nás můžeš spasit

a moji poslové ti asi pověděli, že jsme se dotázali v Deltech Apollóna a on nám vzkázal, že mor ustane, jakmile vypátráme vrahy krále Laia a ztrestáme je smrtí nebo vyhnanstvím. Vylej se letu pláči, jestliže však znáš lepší a účinnější způsob věštbu objasnit, použij ho a zachraň toto město, sebe i nás, zbav Theby prokletí. Jsme ve tvých rukách; můž má tenkrát cenu, když bližním pomáhá - a pomáháť je krásné.

Teiresias Jak je to strašné - znáš, když v tom, co víme, je skryt jen zmar a zkáza. Vše jsem zapomněl, jinak bych neměl odvahou sem přijít.

Oidipus Co je ti, proč máš zamoučenou tvář?

Teiresias Propustí mne domů. Splniš-li mou prosbu, smáz oba poneseme lhu osudu.

Oidipus Ne, to by bylo proti zájmu státu; nesmíš se zdržet vyložit nám věštbu.

Teiresias Tvé naléhání nepřinese ti nic dobrého. Mám strach, že také mně. Nebraň mi jít.

Oidipus Při bozích, počkej! Pověz vše, co víš, vždyť prosíme tě téměř na kolenu.

Teiresias Nic nechápete, neušně ani a buďte rádi. Já nic neřeknu.

Oidipus Tak přece všš a odmítáš to říci? Chceš pravdu zamíčet a vydat město zkáze?

Teiresias Nechci nás oba přivést do neštěstí. Už na mne nenaléhej, víc ti neřeknu.

Oidipus Nad tebou by se roznéval i kámen. Mám ti dát vyrvat jazyk, abys promluvil? Odkud se v tobě vzalo tolik zloby?

Teiresias Mně zlobu vyčítáš a vlastně hněv, ten, který v tobě roste a je celý tvůj, ten nechceš vidět. Mne však urážíš.

Oidipus A kdo by zůstal při tvé řeči klidný? Odmítáš lidem pomoc v neštěstí.

Teiresias Vše přijde samo, i když budu mlčet.

Oidipus Ať přijde cokoli, chci, abys řekl, co!

Teiresias Nepovím ani slovo, zuř si sebevíc, zahni mě urážkami, nic ti neřeknu.

Oidipus Můj hněv je spravedlivý, nezastlepi mne a nebrání mi vidět věci jasně.

To ty jsi nejspíš nastrojl tu vraždu, sám nevráždíš jen proto, že jsi slepý.

Teiresias Opravdu? Pak tě ale musím, Oidipe, požádat, abys držel se své klaby.

Víc na mne nemluv. Ani k těmto zde. Svým vlastním činem poskvrnil jsi město. To z tvouj viny přišel do Theby mor.

Oidipus A to mi říkáš z očí do očí? Spoléháš na to, že tě nepotrestám?

Teiresias Pravda mě ochrání.

Oidipus A kdopak ti ji zjevil? Nakonec řekneš, že to byli ptáci!

Teiresias Ty, Oidipe, to ty mě do ní nutíš.

Oidipus Opakuj znovu, co jsi tady řekl, mluv ale jasně, já ti nerozumím.

Teiresias Opravdu chceš? Tys ještě nepochopil?

Oidipus Co bych měl chápat? Mluviš v hádankách.

Teiresias Budeš-li pátrat dál, pak vypátráš sám sebe!

Oidipus Tropíš si ze mě smích?

Teiresias

Mám pokračovat?

Oidipus

Mluv si co chceš. Stejně jenom žvaníš.

Teiresias

Klesis až na dno hanby, Oidipe,
a vůbec neušíš, jak ohavně
se stykáš s tou, jež je ti nejdražší.

Oidipus

Nemůžeš takto mluvit s králem bez trestu.

Teiresias

Pokud má pravda jakou moc, pak ano.

Oidipus

Ta tvoje ne, ty v sobě pravdu nemáš,
ztratil jsi nejen zrak, ale také rozum.

Teiresias

Je mi té lito, vysmíváš se tomu,
zač lidé budou se i tobě jednou smát.

Oidipus

Noc je tvá matka, jak bys mohl škodit
nám, kterým patří jasný blýš den.

Teiresias

Nebýlo určeno, že padneš mojí rukou,
bůh Apollón sám dověří tvůj osud.

Oidipus

To jste si na mne vymysleli s Kreontem?

Teiresias

Proč by ti Kreon škodil, ty se ničš sám.

Oidipus

K čemu jsou sláva, bohatství a rozum,
když probouzejí v lidech jenom závisť!
Nechtěl jsem vládnout, vybral si mne lid
a teď můj švagr Kreon, večer ještě přítel,
tak na mne žartí, že se snaží lstí
vyštvát mne z Théb a sám uchvátit moc.
A dokonce se spojil s tímhle podvodníkem,
prohnaným lhářem, všemocn oslepeným,
který však byste slyší, když začneš žít.
Věštil jsi někdy, abys při tom nelhal?
A proč jsi nezpíval, když zpívala vám Sfinga,
a nevyslovil jedno spásné slovo?
Přý: někdo bez pomoci bohů nemůže
rozluštit hádanku a Sfingu zahubit!

Tenkrát se ukázalo, jaký ty jsi věštec,
jak umíš hádat z letu vlaštovek.

Musel jsem přijít já a zdolat ji svým vtipem,
já, ubohý a nevědomy Oidipus.

A zrovna ty si myslíš, že mne zhavíš vládý,
nastolíš Kreonta, získáš jeho přízeň?

Ten nápad budeš jednou s pláčem proklínat
a kdybych nebral ohled na tvou slepotu,
hned bych ti ukázal, jak trestám spiknutí.

Náčelník

chóru

Co jste teď řekli, králi, ty a Teiresias,
to bylo proneseno ve zlosti
a hněv je špatný rádce, sotva objasní
Thébanům skutečný a skrytý smysl věšty.

Teiresias

Třeba nám vláďneš, přece jen mám právo
ti odpovědět, slovo splati slovem.

Můj pán je Apollón, ne ty, a já
nejsem tvůj otrok, ani nemusím
Kreonta prosit o ochranu. Za to,

že vysmíváš se mojí slepotě, ti povím
do očí pravdu. Nejsi sice slepý,
nevidíš ale v jaké hanbě žiješ,

ba ani s kým. Nevíš, či jsi syn
a nepochopil, že přinášíš zkažu
svým nejmilejším a že krutá sudba
dvojitě klatby vyžene tě z Théb.

Až jednou prohlédneš, pak uztíš jenom tmu,
tvůj nátek budou vracet v ozvěně
zářivý vod i sltný Kithairón

a poznáš strašnou bezohlednost všech břehů,
ke kterým osud vedl tvoji loď.

Zdaleka neušíš, do jakých hubin bídy
svrhl jsi sebe a své potomky.
Na tomto světě není smrtelníka
s tak bídným koncem, jaký čeká tebe.

Oidipus

Odejdí, slepče, táhni odhad, zmiz,
kdybych byl věděl, že jsi zeshřel,
nikdy bych pro tebe byl neposal.

Teiresias

Tak ty si myslíš, že jsem zeshřel?
Tvůj otec pokládal mě kdysi za moudrého.

Oidipus Můj otec? Znáš ho? Řekni, kdo mě zplodil!

Teiresias Dnešní den zplodil tě a zhubí zároveň.

Oidipus Neumíš mluvit jasně, proč ty hádanky?

Teiresias Uměl jsi kdysi velmi bystře hádat.

Oidipus Rád bys mě zranil tam, kde opravdu jsem sliny?

Teiresias Právě ta síla byla počátkem tvé zkázy.

Oidipus I kdyby, ale zachránil jsem vlast.

Teiresias Raději půjdu. Podařte mi ruku.

Oidipus Je nakáse, jsi blázen, všechno zmateš, tihni kam chceš a až odhud zmizíš, spadne z nás tíha, všem se uleví.

Teiresias Odejdu, ale napřed řeknu všechno, co jsi chtěl slyšet, ty mě nezastrašíš. Poslouchej dobře, muž, kterého hledáš, vrah, který zabil Laia, není daleko. Zadrh ho mají všichni za cizince, ve skutečnosti narodil se v Thebách. Až se to dozví, nebude mít radost, naopak, zničí ho to. Oslepně, opusť město o žebračké holi, až ukáže se, že byl nejen otcem, ale i bratrem nešťastných svých dětí a matce manželem i synem zároveň. Přemýšlejí o tom, čas ti ukáže, který z nás dvou byl doopravdy slepý.

Chór Kdo to je, o kom to mluvila věšba, komu byl vypálen v Delfách na čelo potupný cejch, či ruce zříštné krví spáchaly tak hrozný zločin? Kdo nese tíhu té viny,

aí nyní pádí a prchá prudec jak zděšený kůň, který se o závod rozběhl s vichry. Syn Dítiv vlnka před sebou žene a trest ho z modrého nebe sítine jak za bouře blesk.

Najděte muže, jenž neváhal vraždit, pátejte po něm a hledejte vůdce, po skalách bloudí a skrývá se v lesích, vysoko v horách, kde třeptá se led, boří se do sněhu, těse se hrůzou, vysílen, schvácen jak zaběhlý býk kloupyá pod tíhou nesmírné viny, opuštěn všemi, tak ztracen, tak sám.

Jsem plný pochyb a děsí mě, děsí, že pravda projde pod mými okny, mine můj přibývek, aniž ji poznám, bojím se ohlédnout za ní, bojím se hledět jí vstříc, čekám jen, čekám a nevidím konce.

Známe tak málo a vralky je rozum a jenom bohové znají veškeré konání lidské. Nemohu stále však věřit, že by snad odkryji věštu, co času hlubina skryla. Nikdy jsem neslyšel o tom, že by měl Oidipus spor s Labdakovci a nesmím dotknout se královny cíti.

Dokud se nespílní poctivná věšba, nemohu uvěřit, nemohu hanět, na vlastní oči jsem viděl, jak tenkrát směle před Sfingou stanul, tenkrát, když od zkázy zachránil vlast.

Kreon Doneslo se mi, že král Oidipus mě podezřívá, viní z hrozných věcí.

Stojím zde před vámi a vězte, občane,
že v této chvíli jde mi o všechno
a kdybych ztratil vaši důvěru,
kdybyste uvěřili, že jsem zradil stát
a králi Oidipovi někdy ublížil,
ať slovy nebo činem, nechci dále žít.

Náčelník chóru Snad bylo něco takového řečeno,
spíš ale v hněvu, nežli s rozvahou.

Kreon Oidipus tvrdí, že jsem navedl
slepého Teiresiasa k jeho výročím.

Náčelník chóru Šepná se o tom, bližšího nic nevím.

Kreon Řekl to nahlas, dobře věděl proč.

Náčelník chóru Já, pane, mocným do hry nevidím,
zeptej se krále, ten ti odpoví.

Oidipus Tys neuprchl z Theb, jsi pořádně ještě tady,
ačkoliy ukládáš mi drze o život
a toužíš po tom, zmocnit se mé vlády?
To mě máš za zbabělce nebo hlupáka,
že pokoušíš se o takovou věc?
Myslíš, že neprohlédnu tvoji lest,
a až ji odhalím, že nebudu se bránit?
Copak ty nevíš, jak je pošestile
bojovat o moc bez pomoci přátel,
bez peněz, zlata, koupeného davu?

Kreon Měl bys dřív poznat a až potom mluvit.

Oidipus Máš hbitý jazyk a já bych byl hlupák,
kdybych ti věřil. Jsi můj nepřítel.

Kreon Neber mi slovo, chci se obhájit.

Oidipus Mně nenamluvíš, že máš čisté ruce.

Kreon Jestli chceš zvlít vynutit si úctu,
neděleš dobře, to je nerozumné.

Oidipus A zradit svého krále je snad rozumné?

Kreon Máš plnou pravdu, napřed bys však měl
dokázat, králi, v čem jsem tě kdy zradil.

Oidipus Poradil jsi mi nebo neporadil,
abych se obrátil na toho slepého?

Kreon Ano a dosud na své radě trvám.

Oidipus Jak je to dávno, co byl zabít Laios
a jeho vrazi prchli beze stop?

Kreon Od těch dob uplynula dlouhá řada let.

Oidipus A to už tenkrát Teiresias věděl?

Kreon Byl pro svou moudrost uznáván jak dnes.

Oidipus A o mně tenkrát nikdy nemluvil?

Kreon Myslí, že ne. V mé přítomnosti sotva.

Oidipus A po vrazech jste vůbec nepátrali?

Kreon Zkoušeli jsme to, ale bezvýsledně.

Oidipus Proč tenkrát moudrc mlčel a nic neřekl?

Kreon Protože nevím, budu rovněž mlčet.

Oidipus Víš víc než říkáš, přiznej se!

Kreon Řekl jsem všechno, proč bych něco tajil?

Oidipus Kdyby se s tebou slepec nedomluvil,
nenarfd by mne z vraždy Laiovy.

Kreon Co řekl, to víš nejlépe ty sám.
Ale i já mám pro tebe pár otázek.

Oidipus Jenom si posluž. Neskočím ti na lep.

Kreon Máš za ženu mou sestru nebo ne?

Oidipus Pročpak se ptáš, to vědí celé Thébý.

Kreon A dělíte se o moc stejným dílem?

Oidipus Vždy jsem jí splnil všechno, co si přála.

Kreon A nejsem po vás třetím ve státě?

Oidipus V tom, Kreonte, je celá tvoje podlost.

Kreon Přemýšlej trochu o mé situaci.

Proč zbytečně bych usiloval o moc, zanechal klidný spánek za obavy, když dobře vím, že tím nic nezískám. Netoužím po královské moci,

nepřímá účast na vládě mi stačí, kdo u vlády je, často musí dělat věci, jež se mu z duše příčí. Byl bych blázen, kdybych chtěl měnit. Nejsem zasloupený, znám cenu moci, umím počítat, mají mne rádi, lid mě miluje,

všichni mi lichotí a prosí o přimluvu, než přijdou k tobě. Klepou na mé dveře.

A toho všeho bych se teď měl vzdát a rozum zanechat za holý nerozum?

To by se přičítlo zdravému úsudku, k tomu mě v Thébách nikdo nepřimutí.

Když nechceš věřit, sám se vyprav do Deif, tam ti to řeknou, nezkrusili jsem nic,

můžeš mě popravít, když usvědkáš mne, že jsem se spojil s věštcem proti tobě.

Není však správné slepě podezřít, najít si důkaz a potom teprv soud.

Kdo svévolně se zbaví přítele, sám sobě podkopává půdu pod nohama.

Však na to jednou přijdeš, jenom čas pravého přítele ti může prověřit, špatného poznáš za jediný den.

Náčelník chóru Kreon má pravdu. Rychlý soud je vratký, kdo stíhá zbrkle, snadno mine cíl.

Oidipus Když někdo v skrytu připravuje splnění, nemohu oálet a musím rychle jednat,

protože kdybych čekal, provede svůj plán a zaskočí mě. Potom ztratím všechno.

Kreon Oč usiluješ? Chceš mě vyhnat z Theb?

Oidipus Ó ne, chci tvoji smrt a ne jen vyhnanství.

Kreon Napřed mi, králi, dokaž moji vinu.

Oidipus Tak ty se nepřiznáš a nepřestanáš lhát?

Kreon Přišel jsi o rozum?

Oidipus Pro sebe ho mám dost.

Kreon Pro sebe možná, co však pro druhé.

Oidipus Jsi vládat.

Oidipus A ty padouchi!

Kreon Třeba mi křivdiš.

Oidipus Co když ne? První činnost je věrnost.

Oidipus I špatným vládcům?

Kreon Město, ó mé město!

Oidipus To město je i moje, králi Oidipe!

Náčelník chóru Přestaňte, vládcí, z paláce semn kráčí královna Jokasta a přišla v pravý čas. Před její tvář vyřešte svůj spor.

Jokasta Oč se tu přete, k čemu je ta hádka, slyďte se oba, Thébý hučí mor a vy jste v sobě jak dva kohouti.

Nemáte rozum, doba je teď zlá, teď není čas na počestlé spory.

Kreon Tvůj manžel, sestro, všadát Oidipus, mě chce dát vyhnat z města nebo popraví, ačkoli nevím, že bych byl čím vinen.

Oidipus Je to tak, Jokasto. Sám jsem ho přistihl, jak usiluje tajně o můj život.

Kreon Ať zajdu v prokletí, ať opustí mě bozi, jestli v tom náčtení je pouhé zrnko pravdy.

Jokasta Při bozích, věř mu přece, Oidipe, vždyť přísahal, a měj proboha ohled na mne a všechny, co nám naslouchejají.

Náčelník chóru Dobře si, králi, všechno rozmysli, pečlivě uvaž všechna pro a proti.

Oidipus Takže já podle vás mám ustoupit?

Náčelník chóru Kreon si nikdy nepočínal zpozdile, vždyť přísahal a na to nezapomeň.

Oidipus Víš, o co žádáš?

Náčelník chóru Ano.

Oidipus Tedy mluv.

Náčelník chóru Přijele, který zaručil se přísahou, nemůžeš zavrhnout pro pouhé podezření.

Oidipus Pak žádáš moji smrt a moje vyhnanství.

Náčelník chóru Ne, nemyslel jsem na nic podobného, trápí mne ale osud této země a nevím, k jakému až dospějíme konci, když k starému zlu přidruží se nové.

Oidipus Tak ať si jde, když tolik naléháš, mé prokletí ho bude provázet a budu nenávidět každý jeho krok.

Kreon Ustoupils v zlosti. Až tě přejde hněv, bude ti bídně. Povaly jak ty nakonec ubližují nejvíc samy sobě.

Oidipus Seber se a běž!

Kreon Půjdu, Oidipe.

Jokasta Řekli jsi, že jsem lhář, však tedy ti mě cíí, jednou se budeš za tu křivdu stydět.

Jokasta Chci vědět, co je tolik rozněvalo.

Náčelník chóru Nic víc než domněnka a k tomu neurčitá, ale i nepravdivé obvinění boří.

Jokasta Oba to zavini!!!?

Náčelník chóru Oba.

Jokasta O co vlastně šlo?

Náčelník chóru Už toho nechme, dost už bylo slov, myslíme na Theby, na utýranou zem.

Oidipus Hle, kam tě zavedla ta tvoje nestranost! Srdce ti vychladlo a zrazuješ mou věc.

Náčelník chóru Vždycky jsem s tebou mluvil otevřeně, i teď tak čím, byl bych nevděčný, kdybych tě zapíral, vždyť právě tys dokázal vyvést ze zmatku náš stát v době, kdy rdousila nás neuprosná Slinga. Věřím, že vyvedeš nás z bídy také dnes.

Jokasta Řekni mi, Oidipe, ach, pověz při bozích, co v tobě vyvolalo tak veliký hněv?

Oidipus Ty jsi mi ze všech nejbližší, tak slyš: Kreon je zrádce, chce se zmocnit vlády.

Jokasta A myslíš, že ho podezíráš právem?

Oidipus Rozšířil o mně, že jsem zabil Laia.

- Jokasta Může to dokázat? A kdo jsou jeho svědci?
- Oidipus Nasřtili toho úskočného slepce a teď se tváří, že o ničem neví.
- Jokasta Přestaň se trápit, králi Oidipe. Poznat, co přinese nám budoucnost, to nedokáže nikdo smrtelný. Podám ti jasný, jedno duchý důkaz: K Laiovi doneslo se kdysi prorocvi, že usmrtí ho jeho vlastní syn. A přesto Laia, jak jsi přece slyšel, zabili na trojcestí cizí lupiči. Když naše dítě přišlo tenkrát na svět, přikázal Laios probodnout mu komídky, prokánout naskrz tenínek a spoutané děťátko pohodil pak Laiův sluha v horách. Nedošlo k tomu, aby syn byl vrahem vlastního otce, Laios zbytečně se bál, věšťa se nesplnila, vše dopadlo jinak. Proto se uklidni, co chceš bozi zjevit, oznámí lidem sami, bez věštců.
- Oidipus Tvá slova, Jokasto, mě naplnila hrůzou.
- Jokasta Zase tě něco souž? O čem přemýšlíš?
- Oidipus Snad jsem se nepřestechl, opravdu jsi řekl, že Laia zavraždili na trojcestí v polích?
- Jokasta Tak jsme to slyšeli a tvrdí se to dodnes.
- Oidipus A v kterých končinách k té vraždě vlastně došlo?
- Jokasta Bylo to ve Fokidě, kde se setkávají slivce z Daulidy se starou cestou z Delí.
- Oidipus Když se to přihodilo? Jak je tomu dávno?
- Jokasta Nedlouho před tím, než jsi přišel k nám a stal se králem, přišla o tom zpráva.
- Oidipus Ó nebesa, co se mnou zamýšlíte!

- Jokasta Čeho se bojíš, co tě pořád trápí?
- Oidipus Zauřm se nepřej, raději mi pověz, jak starý byl král Laios a jak vypadal.
- Jokasta Byl starý, i když mu už šedivěly vlasy, a vlastně se ti velmi podobal.
- Oidipus Ta hrůza! Zdá se, aniž jsem co tušil, že jsem tou hrůzou klatbou postihl sám sebe.
- Jokasta Co tím chceš říci? Já ti nerozumím.
- Oidipus Bojím se, že ten slepec přece jenom viděl. Ještě mi něco vysvětlí a potom -
- Jokasta Lečs mě. Přej se, řeknu vše, co vím.
- Oidipus Měl Laios s sebou ozbrojený průvod, nebo byl sám a cestoval jen tak?
- Jokasta Bylo jich celkem pět i s hlaselem, měli jen jeden vůz a na něm seděl král.
- Oidipus Pak je vše jasné! Kdo přinesl zprávu o vraždě do Theb, snad si vzpomeneš?
- Jokasta Sluha, jenž jediný se spasil útekem.
- Oidipus Je někde blízko, třeba v paláci?
- Jokasta Už není. Když se vrátil a když uviděl, že po Laiově smrti vídáneš ty, tu vzal mě za ruce a úpěnlivě prosil, abych ho propustila mezi pastýře, chtěl k stádu na venkov, co nejdál od města. Já jsem mu vyhověla, zasloužil si víc za svoji věrnost, třeba byl jen otrok.
- Oidipus Pošlete pro něj, musím s ním hned mluvit.
- Jokasta Jistě ho najdou, ale co mu chceš?

Oidipus Máám strach, že jsem až příliš jasně řekl, proč ho sem zvu a proč ho potřebuji.

Jokasta Vždyť přijde, ale snad i já si zasloužím, abys mi řekl, co tě zleho třfí.

Oidipus Dorzvíš se všechno, komu jinému bych se měl světit, Jokasto, než tobě. Víš, že jsem synem korintského krále Polyba a moje matka byla dórská Metropé. V Korintě si mě všichni věžili, až jednou udála se zvištní příhoda. Bylo to na hostině, jeden z pijáků udělal narážku, že nejsem králov syn. Ovládl jsem se, i když jenom stěží, a vyčkal rána. Druhý den jsem šel za svými rodiči a chtěl jsem slyšet pravdu. Rozhněvala je hloupá pomluva a třeba jsem měl radost z jejich rozhovření, cosi mě hnělo dál a pochyby hluboko zarýly se do srdce. Nesvětil jsem se matce ani otci a tajně odešel jsem do Delf. Apollón mluvením přešel moje otázky, zato mi zjevil věci budoucí a strašný osud, který na mě čeká: že s vlastní matkou budu souložit, přivedu na svět zrdané pokolení a muže, jenž mě kdysi zplodil, zavraždím. Všechno jsem vyslechl a zeptal jsem se hvězd, kde leží vlast. A pak jsem prochal smírem docela jiným, abych nespátli, jak se má sudba plní. Na svém úteku jsem v polích přišel právě na to místo, kde, jak říkáš, smrt si našla krále. Když jsem se přiblížil k onomu rozcestí, spatřil jsem zbrojnoše a za ním hned jel vůz tažený koňmi. Na voze stál muž, jak jsi ho vyřčtil. On a jeho vozka hrubě a násilím mě zabránili z cesty. Srazil jsem vozataje, statec, když to viděl, vyčkal, až půjdu těsně kolem vozu a zasažil mě těžkým bítím do hlavy. Musel tu ránu zaplatit i s úroky.

Udětil jsem ho holi; převrátili se naznak a spadl z vozu, pobíh jsem je všechny.

Jestli ten muž měl něco společného s Látem,

kdo je dnes na tom bídněji než já?

Vždyť nikdo z Thébanů, ba ani cizinec

teď nesmí poskytnout mi střechu nad hlavou,

promluvit na mne, ztřátili se mou slovo.

Tu klapu nad sebou jsem vynesl já sám,

to moje ruce poskvřily krví

manželské lože muže, kterého jsem zabítil.

Jsem hnusný, nečistý a musím odtud uprchnout,

nesmím však uchýlit se ke svým rodičům,

nesmím se vrátit domů, abych nenaplnil

to hrozné proroctví a neprožil krev otce

a nevezal si svou matku za ženu.

A nezumní se, kdo dnes o mně řekne,

že rozumem mou bídu nelze pochopit.

Proč, bohové, jsem dávno neoděšel

ze světa živých, bylo by snad líp,

kdybych byl mrtev, nemusel se dožít

tak strašného a potupného dne.

Náčelník chóru To, co jsi řekl, bylo vskutku hrozné, proč ale zoufat, dokud nevyšlechněš svědka.

Oidipus Ten pastýř je teď poslední má naděje, nezbývá mi než počkat, až ho přivedou.

Jokasta A co si, králi, od pasáka slibuješ?

Oidipus Vzdáť je to prosté, jestli povírá tvá slova, pak budu očistěn a podezření padne.

Jokasta A co tě to z mé řeči tolik zaujalo?

Oidipus Pravilas, Jokasto, že mluvil o lupičích, lupiči zabíli pry krále. Bude-li dál na tom trvat, potom nejsem vrahem. Jestli však byl to osamělý pouťník, je všechno jasné, pak jsem vraždil já.

Jokasta Dobře si vzpomínám, že mluvil o lupičích, a nemůže to nyní odvolat. I kdyby nám teď tvrdil něco jiného,

nemělo by to význam, všelha zjevila,
že krále Laia zavraždil můj syn.

Ten ale, ubožák, ho zabít nemohl,
zahynul v horách jako malé dítěko.
Neveřím všelbám. Myšli se oba,
Apollón před lety a Teiresias dnes.

Oidipus
Zní to tak pěkně, přesto ale pošli
někoho pro pastýře, udělej to hned.

Jokasta
Učím všechno, co ti bude milé.

Chór
Neměl by nikdo mluvit tak směle,
rouhat se řádu a vysmívat všelbám,
na lehkou váhu brát útrudek boží.
Jestli se prorocství ukážíou živá,
nikdo víc nepůjde téžat se do Delf
a lidé přesanou věřit v bohy.
Co potom bude, co stane se s námi
na této zemi, kdo zjeví nám pravdu?

Tak rád bych slovy i zbožnými činy
plnil, co káže nám nebeský řád,
a přece se ve mně cos lidského přičí,
uvěřit bráním se na slepý osud,
bezcitný a plný nezvratných náhod.
Ať ten, kdo chodí si chodničky pychy,
ať ten je potrestán za svoji zpyšnost,
co ale smrtelník, jenž zoufale hledá,
proč ten má zahynout, propádnouti zkáze?

A v tom je velikost, děsivá krása
příběhu, který je starý jak lidstvo,
ve kterém člověk, jenž poznat chce pravdu,
chvěje se úzkostí, napjatý lůk,
tak volá z hrůzy své:

Ó bozi,
lékati útrap mých, kde je mé vykoupení?

Jokasta

Nechte mě projít. Napadlo mne přinešt
za oběť zde to kvítí, zapálit
katišlo bohům, snad nás vyslyší.
Oidipus hořem pozbyl všechnu soudnost
a z minulého nedokáže zvržít
to, co je přítomné a co nás bolí dnes.
Marně mu domlouvám, a proto, nesmrtelní,
k vám utíkám se, prosím o pomoc.
Zbavte nás strachu, stůjte při nás v nouzi,
chvějem se hrůzou jak za bouře plavci,
když kormidelník pouští kormidlo.

Korinťan
Kde tady bydlí vládce Oidipus,
jsem cizinec a nevyznám se v Thébách.

**Náctelník
chóru**
V tom domě tady a zde tato žena
je matka jeho dětí, Jokasta.

Korinťan
Bud šťastná mezi šťastnými, ó paní,
a s tebou tvoje požehnané potomstvo.

Jokasta
I ty bud šťasten, zasloužíš si to
za dobrá slova; teď nám ale prozradí,
kdo vlastně jsi a co tě přivádí.

Korinťan
Přinešším dobrou zvěst pro tvého manžela.

Jokasta
To slyším ráda. Kdo tě posílá?

Korinťan
Přicházím z Korintu a nesu poselství,
v kterém se mísí se zármutkem radost.

Jokasta
To obě navzájem se přece vylučuje.

Korinťan
Korintský lid se, paní, rozhodl
provolat Oidipa za krále naší země.

Jokasta
V Korintu přece vládne Polybos.

Korinťan
Ten dokraloval, mrtvý leží v hrobě.

Jokasta
Oidipův otec zemřel? Nežesš, Korinťane?

Korinťan
Jestli jsem lhal, ať ležím v hrobě sám.

- Jokasta**
Hned zavolejte krále Oidipai Bohové, nač jsou všechny vaše věšby, kdo vám teď bude věřit? Kdyžsi Oidipus uprchl z domu, aby nezabil vlastního otce a teď Polybos na těžku zemřel přirozenou smrtí.
- Oidipus**
Proč jsi mě dala, ženo, zavolat?
- Jokasta**
Vyslechni toho muže zde a posuď, mají-li věšby vůbec jakou cenu!
- Oidipus**
Kdo je ten člověk a co po nás chce?
- Jokasta**
Je z Korintu a přišel s poselstvím, že vládce Polybos, tvůj otec, zemřel.
- Oidipus**
Co říkáš? Je to pravda, muži z Korintu?
- Korintian**
Mohu jen opakovat to, co jsem už řekl. Tvůj otec rozloučil se navždy s životem.
- Oidipus**
Někdo ho zabil? Nebo po nemoci?
- Korintian**
Starému stromu stačí závan větru.
- Oidipus**
Nakonec zdolala ho tedy choroba?
- Korintian**
A také čas a vše, co s sebou nese síť.
- Oidipus**
Ach, jakou cenu potom mají věšby! Je zcela lhostejné, co křičí hejna ptáček pro sebe na nebi, vždyť podle nich já jsem měl zabit krále Polyba. Otcovo tělo odpočívá v hrobě a já jsem při tom ani prstem nehnul. Ta věštba by snad měla jaký smysl, kdyby ho zahubily stesk a touha po mně. Nikoliv. Polybova duše bloudí podsvětím a za své vzaly všechny staré věšby.
- Jokasta**
Co jsem ti pořád opakovala?
- Oidipus**
Ach, ano, ale strach mi přece Janom nedá.

- Jokasta**
Nemysli na to, na vše zapomni.
- Oidipus**
A proroci v o křesništvu s matkou?
- Jokasta**
Proč by ses báli, když pouhá náhoda určuje naše osudy a budoucnost zůstane smrtelníkům navždy utajena. Nejlepší ze všeho je žít ze dne na den. Pokud jde o tvou matku, Oidipe, už mnoho synů s matkou obcovalo ve snu. Kdo přliš neltouhá a zbytečně se neptá, ten žije snáz a bez zbytečných obav.
- Oidipus**
Co říkáš, mohlo by mne možná uklidnit, až matka rozloučí se s životem. Pokud je naživu, mám pořád proč se bát.
- Jokasta**
Po smrti otcově už nemušíš mít strach.
- Oidipus**
Z mrtvých strach nemám, mne spíš děsí živí.
- Korintian**
Kdo z živých, kráži, nahání ti hrůzu?
- Oidipus**
Metopa, Polybova žena, moje matka.
- Korintian**
A proč máš, kráži, z vlastní matky strach?
- Oidipus**
Bůh zatřil můj život strašným prorocstvím.
- Korintian**
Můžeš mi sdělit obsah oné věšby?
- Oidipus**
To mohu. V Deltech zvěstoval bůh Apollon, že dopustím se křesništvu s matkou a vlastní rukou prolíji krev otce. Proto jsem tenkrát prchl z Korintu a odešel jsem do Théb. Na rodiče vzpomínám jenom zdálky, s bolestí.
- Korintian**
Takže tě, pane, vyhnal z vlasti strach?
- Oidipus**
Nechtěl jsem dopustit se otcovraždy.
- Korintian**
Což jsem tě nezabavil tvé úzkosti, když jsem ti pověděl o Polybově smrti?

- Oidipus To ano a také se ti za to odměním.
- Korinťan A nezapomeň, že jsem přišel proto, abych se vrátil do Korintu s tebou.
- Oidipus To nemohu, to nejde, Korinťane.
- Korinťan Oidipe, chlapče, vši vůbec, co děláš?
- Oidipus Tak mi to řekni, když tak všechno vši!
- Korinťan Kvůli svým rodičům se vzdáváš domova?
- Oidipus A co když Apollón se nemylí?
- Korinťan Nechceš se na rodičích provinit?
- Oidipus Uhodls, ano, mne ta věšba pořád děsí.
- Korinťan A vši, že obáváš se zbytečně?
Nikdy jsi nebyl z Polybova rodu.
- Oidipus Kdo mně dal život, když ne Polybos.
- Korinťan To bych spíš mohl tvrdit, že jsem to byl já.
- Oidipus Byl to můj otec. Ty jsi cizí člověk.
- Korinťan Přesto ti život nedal žádný z nás i oba.
- Oidipus Proč potom vládat nazýval mne synem?
- Korinťan Přinesl jsem tě kdysi Polybovi darem.
- Oidipus Král si mě zamiloval, třeba jsem byl cizí?
- Korinťan Byl bezdětný a toužil po synovi.
- Oidipus Pocházím z tvého kmene, nebo jsi mne koupil?
- Korinťan Nalezl jsem tě v roklích Kithairónu.
- Oidipus A jak ses dostal do těch pustých končin?

- Korinťan Na horských loukách jsem dohlížel na stáda a při tom jsem tě, ubožátko, našel.
- Oidipus Proč ubožátko, byl jsem na tom zle?
- Korinťan Pohlédni, králi, na své koninky.
- Oidipus Pročpak mi připomínáš moje znevročení?
- Korinťan To já jsem rozvázal tvé probodené nohy.
- Oidipus Tak tuhle vadu mám už od kolečky?
- Korinťan A od ní, pane, pochází tvé jméno.
Oidipus, chlapec s oteklými koninky.
- Oidipus Kdo mne tak nazval? Matka nebo otec?
- Korinťan Muž, který mi tě dal, to asi věděl.
- Oidipus Ty jsi mě dostal, nenašel mě sám?
- Korinťan Dal mi tě v horách jeden cizí člověk.
- Oidipus Kdo byl ten člověk, co vši o něm blíž?
- Korinťan Víím, že byl sluha Laiuv - a nic víc.
- Oidipus Toho, co vládl v Thebách?
- Korinťan Pásl jeho ovce.
- Oidipus Žije ten člověk? Kde ho naleznu?
- Korinťan Já nejsem Theban, jakpak to mám vědět.
- Oidipus Nemí tu někdo, kdo ho někdy poikal, kdo by mi řekl, kde bych ho měl hledat?
- Náctelník Vše by se potom rázem vysvětlilo.
To asi nikdo jiný nebude,
než svědek vraždy, kterého tak sháníš.
Snad by ti více řekla Jokasta.

Oidipus

Jokasto, poslyš, není to ten pastýř?
Doufám, že už ho brzy přivedou.

Jokasta

Nepřej se, nedej na ty řeči,
na všechno, co se tady řečlo, zapomeň.

Oidipus

Konečně mohu přijít věcem na kloub
a dozvědět se pravdu o svém původu!

Jokasta

Ach, zanech toho, přestaň, Oidipe,
sice se zabubíš. Vždyť stačí moje bída.

Oidipus

Neboj se, nebudte to tvoje hanba, Jokasto,
iřeba se ukáže, že někdy jsem byl otrok.

Jokasta

Prosim tě snažně, zanech pátrání!

Oidipus

To nejdě, musím dopátrat se pravdy.

Jokasta

Radim ti dobře, chci jen tvoje dobro.

Oidipus

Takové dobro nechci, mám už dost tvých rad!

Jokasta

Nechť se, nešťastníku, dozvědí, kdo jsi.

Oidipus

Kdy přivedou už toho pasáka?
Nedejte na tu ženu, sliž se v svém rodu.

Jokasta

Jsi synem té nejubožejší matky, jakou zrodil svět.

Náčelník
chóru

Proč tvoje žena prchá odhad v žalu?
Proč nedotekla? Proč ta zámka?

Něco ji děsí. Také zlo nás čeká?

Oidipus

A! stane se co má, já musím ale poznat
svůj pravý původ - třeba by byl nízký,
je jako každá žena: pyšná,
slyděla by se za můj nízký rod,
vsák i kdybych byl synem náhody,
neztrácím proto svoji lidskou čest
a pořád věřím, že jsem zrodil se
pod šťastnou hvězdou a můj bratr čas,
jenž mjí nás a přesto s námi je,
mne napřed ponížil a potom zvedl z prachu.

A! poznám nebo nepoznám svůj původ,
jsem ten, kdo jsem a nemohu být nikdo jiný.

Chór

I když se vyhýbám věšbám,
spoléhám na hojý rozum,
přece jsem uhadl, pochopil teď
že zítřa, až vyjde úplný měsíc,
na horách budou tančit
a slavit Kithairón za to,
že chrání Oidipa, bezmocné dítě
a byl mu otcem i pečlivou matkou.

Kdo jen tě, Oidipe, přivedl na svět,
byla to neznámá vila,
se kterou utlehl do hebké trávy
mlady a rozkošný bůh?
Nebo to byl bužek vina,
který tam v jeskyních stinných
objímá veselé nymfy?

Zítřa, až úplný měsíc
na nebi vyjde,
bude se lánčit a slavit,
Oidipa přivítá znovu
Kithairón, jeho hora.

Oidipus

Je to ten pastýř, na kterého čekám?
S tím mužem jsem se nikdy nesekal,
ty jsi mu věkem nejbliž, ty bys ho měl znát.

Náčelník
chóru

Je to on, ano, poznal jsem ho hned,
býval dítě pastýřem u nebožliva krále,
oddaný mu byl jako málokdo.

- Oidipus A ty, co přišel jsi k nám z Korintu, minul jsi tady toho?
- Korintian Ano, je to on.
- Oidipus Pohled mi, starý, do očí a odpověz po pravdě na otázku: bývals Laiův sluhá?
- Pastýř Narodil jsem se v jeho čeledínku.
- Oidipus A cos měi na starosti, jakou jsi měl práci?
- Pastýř Sloužil jsem u něho, teď pasu v horách stáda.
- Oidipus Kde nejčastěji?
- Pastýř V roklích Kithairónu.
- Oidipus A potkal jsi tam někdy tady toho muže?
- Pastýř Co s ním má být, kterého muže míníš?
- Oidipus Před tebou stojí. Viděl jsi ho někdy?
- Pastýř Mám špatnou paměť, nevzpomínám si.
- Korintian Já si však, králi, dobře pamatuji, že jsme se v těch horách spolu viděli. Páši tam svoje stáda, vždycky od jara až do podzimu po celé tři roky. Bylo to tak, jak říkám, nebo nebylo?
- Pastýř Možná máš pravdu, ale je to dávno.
- Korintian A teď dej pozor: dals mi nemluvně, abych je doma vychoval jak svoje?
- Pastýř Co vlastně chceš, proč na mne dořídíš?
- Korintian To nemluvnátko stoj před tebou.
- Pastýř Aby ti jazyk uschl! Mlč, proboha, mlči!

- Oidipus Jenom ho neokřikuj, sám bys zasloužil citečně pokáratí za ty vyřádky.
- Pastýř Dopustil jsem se, pane, něčeho?
- Oidipus Zapřáš, že jsi mu to děcko dal?
- Pastýř Nic nev, pane, mluv do větru.
- Oidipus Po dobrém odmiťáš, tak budeš mlviti po zlém.
- Pastýř Chceš mě dát mučiti? Jsem už starý člověk.
- Oidipus Svažte mu někdo ruce za zády!
- Pastýř Já ubohý! A proč? Co po mně pořád chcete?
- Oidipus Dale mu to dítě? A chceš slyšet pravdu!
- Pastýř Ano, a měl jsem tenkrát raděj zabynout.
- Oidipus Dočkáš se toho, jestli budeš lhát.
- Pastýř A když lhát nebudu, pak zahrubí mě pravda.
- Oidipus Nesnaž se maně protahovat výslechl!
- Pastýř Už jsem ti přece řekl, že jsem mu je dal.
- Oidipus Kdes k němu přišel, bylo dítě tvoje?
- Pastýř Nebylo, dostal jsem je od jednoho muže.
- Oidipus A byl to Thébán? V kterém domě bydlel?
- Pastýř Při bozích, pane, dáí se nevyptávej!
- Oidipus Musím se ptát a odpovědej nebo - !
- Pastýř Bylo to dítě z domu Laiova.
- Oidipus Potomek otroka anebo krále Laiá?
- Pastýř Nechtěj znát všechno, pravda byvá hrozná.

Oidipus Já se ji ale musím dozvědět.

Pastýř Říkali o něm, že je králův syn.
Běž za Jokastou, ta ti řekne víc.

Oidipus Ona ti dala dítě?

Pastýř Ano, královna.

Oidipus Proč ti je dala?

Pastýř Měl jsem děcko zabít.

Oidipus To není možné.

Pastýř Bála se té věšby.

Oidipus Jaké?

Pastýř Že dítě zahubí své rodiče.

Oidipus A proč jsi je dal tady tomu, povezi!

Pastýř Bylo mi děcka líto, doufal jsem,
že si je vezme s sebou do Korintu.
Ujal se dítěte a v tom je celá bída.
Jestli jsi vskautku ten, za koho tě má,
čeká tě strašný osud, Oidipe.

Oidipus Tak jsem se vrátil tam, kde se mne právem báli,
přišel jsem domů, abych zabíjel,
mlouval v hříchů, v hříchů plodili děti,
a tebe, jasné slunce, vidím naposled.

Chór Před tváří smrti jsme nicotné nic
a kdo se domnívá, že došel štěstí,
nese si životem jen pouhé zdání.

Když se tak na tebe dívám
a vážím, Oidipe, tvůj těžký osud,

nemohu o nikom žijícím říci:
Ten člověk je opravdu šťastný.

Vydal ses na cestu a došel jsi cíle,
bohové přáli ti na každém kroku,
postavils hráz proti smrti,
byl jsi jak hračka, byl jsi jako věž,
když Thebanům hrozila zláza,
vyval jsi smrtící hádanku Sfinxe,
proto tě zvolili králem,
stanul jsi vysoko nad všemi lidmi.

Oidipe, ubohý, nešťastný Oidipe,
kde je dnes krásné tvé štěstí,
osud je převrátil narub,
aby ti ukázal veškerou bídu.
Jak mohlš v otcových stopách
proniknout, Oidipe, tam,
kam nesmí nikdo bez trestu vniknout?

Soudu se nevyhne nikdo,
čas skrýval dlouho tvůj čin,
dnes ale strašlivě pykáš a já,
já smutný nad tebou pláču,
Oidipe, nešťastný synáčku Lativ.

Musím však po pravdě říci,
že poté, co božskému právu
stalo se zadoš, my všichni
oddechli jsme si a Theby
proctily ze zlého snu.

Sloužící Vy, kteří jste se narodili v Thebách
a zůstali jste věrni Labdakovu rodu,
velký smutek na vás dolehne,
až dozvíte se, co se přihodilo.
Nejtěžší ze všech zel je odedávna to,
kterým se lidé navševují sami
a všechna jezera a řeky na světě
nemají tolik vody, aby posázila
očistit dům tak hrůzné poskvrněný.

Náčelník Co se nám zatím k sluchu doneslo,
i tak je strašné. Ty cíceš něco přidat?

Sloužící

Jokasta není, Jokasta je mrtva.

Náčelník
chóru

Nešťastná žena! A jak zemřela?

Sloužící

Samá si vzala život, vám se poštěstilo
u toho nebyl, my však viděli
zblízka tu hrůzu - Jokastinu smrt.

Když rozrušena vběhla do vnitřního dvora,
řvala si nehy tváře jako šleňá
a utkala rovnou do ložnice.

Tam rychle přirazila dveře za sebou
a volá dávno zabitého Laia

a vzpomíná na jeho dávná objed.

Naříká nad lížkem, na kterém Laios zasil
do Jokastina klína sémě vlastní smrti,
na kterém laskala se s Oidipem
a rodila mu krvesmičné děti.

Jak si pak vzala život, nikdo neviděl,
protože náhle vběhl Oidipus,

chce, aby podali mu ošěp nebo meč
a s řevem jako smyšľa zbavený,
hledá svou ženu, běda, spíše matku
o dvojnám líně, svou i vlastních dětí.

Nějaký démon, my jsme mlčeli,
našepťá zuřícímu, kde je Jokasta,
a jako by jej hnala cizí síla,

se strašným výkřikem se vrhne proti dveřím,
vyvrátí těžká křídla z vežejí

a jako šleňý se vrhne do komnaty.

A tam jsme uviděli viset Jokastu
se smyčkou zadržnutou pevně kolem hrdla.
Oidipus vykřikl a přelal mečem provaz
a složil mrtvé tělo na zem ložnice.

Co pak se stalo, bylo strašlivé.
Vytrhl z Jokastinych vlasů jejílice
a vrazil si ty zlaté šperky do očí.

"Ať moje oči zvykají si na tmou,
nechci se dívat," křičel, "na své utrpení
a na to, co jsem spáchal na světě."

Tak naříkal a znova, stále znova
vrážel si ostré jehly do očí,
až vyklesky mu z důlků zřítelnice
a po tvářích mu tekla černá krev,

ne po kapkách, ale jako přival.
Tak neštěstí je zahltlo oba.

Náčelník
chóru

Ubohý Oidipusi! A už se utišíš?

Sloužící

Chce Theby opustit a podrobit se klatbě,
kterou sám vynesl, je ale bezmocný
jak malé dítě, někoho potřebuje,

kdo by mu ukazoval cestu v temnotách.
Křičí a volá, aby mu otevřeli bránu
a ukázali lidu otcovraha,
jenž s vlastní matkou - ne, nemohu dále

Náčelník
chóru

Jak úděsný je pohled na tvé neštěstí,
jaké to šleňství tě posedlo

a který démon, Oidípe, tě strhl

až na dno propasti, kde všechno lidské končí!

Ach, ubožáku, chtěl bych se tě zaplat
na tolik věcí, prozkoumat a zvědit
tvou nevinu i vinu, avšak bojím se,
třesu se hrůzou, nemalézám slov.

Oidipus

Ohó, ohó,
kam zavedla mne nešťastného slepota,

ke komu dolehne mé skučené a kam,
do jaké prázdnoty jste vrhli mne, božii

Náčelník
chóru

Do hrůzy bez tváře, do ticha bez ozvěny.

Oidipus

Ó, jak mne zamamila noc,
zazřítla moje oči,
nikdo ji nemůže zbrohit,
nikdy se nevrátí den.

Náčelník
chóru

Ubohý králi, zlo stihalo zlo,
na tebe zbylo strašné utrpení

Oidipus

Ty aspoň nebojíš se se mnou promluvit
a cítíš se mnou, poznávám tvůj hlas

a děkuji ti, dobrý člověče,
že si mě neošklivíš. I když moje tma
svět zakrývá mi, já tvůj soucit slyším.

**Náčelník
chóru** Kde jsi vzal odvahu a kdo ti dal tu sílu,
abys to dokázal a oslepl sám sebe?

Oidipus Bohové přísni, neúprosní bozi
tak naplnili můru útrap mých,
že jsem si oči probodl.
Vždyť k čemu by mi ubohému byly?
Na tom světě nezbývá už nic,
nač bych se mohl bez bolesti dívat.
Vedte mě, přátelé, odtud,
vzdatle mne z města jak nemoc,
jsem proklet! nejtěžší klabou,
odporný lidem i bohům,
jak nikdo na této zemi.

**Náčelník
chóru** Jestlis vše pochopil a nic si nezakrýváš,
potom jsi dvakrát bědný, králi Oidipe.

Oidipus Ať proklet je, kdo tenkrát na horské pasivě
odhal mne smrti a rozvázal poua,
očetil zraněné nohy a vrátil mi život.
Měl jsem tam raději zemřít,
svým drahým i sobě bych ušetřil žal.
Ocovrah předal matce své sině,
on, který sám vyšel z jejího lůna.
Jestli je na světě nějaké zlo
větší než veškerá jiná,
pokalo mne a já jsem je poznal.

**Náčelník
chóru** Nebylo dobré, co jsi udělal.

Oidipus Nač by mně byly oči! Kdybych sestoupil
ted do podsvětí, copak bych tam mohl
pokojně hledět na otce a matku?
Na zemi bych se mohl ještě těžit
pohledem na děti, ty za nic nemohou,
ale já nesmím, tak jak nesmím nikdy
zahlednout vodu v studni, v sadě olivů.
Jak bych se mohl dívat druhým do tváře,

to bych už nedokázal, bylo by mi smůz,
kdybych i ohluchl, se zrakem ztratil sluch
a smysly zamkl na dva západý.
Musí to být tak úzasně a sladké
zbavit se pocitu a nevinat už nic.

Ó Kitairóné, tichá moje horo,
proč ses mne ujál, proč si mne vzal smrti!
Ó Polybe, ó Korinté, mé město,
alespoň podle jména, ve tvých ulicích
jsem vyrůstal a se mnou rostlo zlo,
ukryté uvnitř jako v krásném plodu červ.
Ó křizovatko nad údolím v křoví,
uvoze o těch cestách, ty jsi pil
krev otcovu a jeho vozatajů,
kterou tam protily mé zložené ruce.
A potom krvesnivost! Co je větší hnus?
Při bozích, zabijte mne, navždy zahlaďte,
zahrabte pod zem, já už nechci být.

**Náčelník
chóru** Přichází Kreon, na něho se obrať,
on jediný dnes v Thébách po tvém pádu
má právo převzít vládu nad námi.

Oidipus Ach běda, Kreoni! Co mu nyní řeknu,
co mohu očekávat od muže,
kterému jsem tak tvrdosjdně křivdil?

Kreon Nevede mě sem výsměch, Oidipe,
a nechci připomínat staré křivdy.
Vy ale, když už ztratili jste stud,
bojte se aspoň bohů, nevystavujte
denatmu světlu obnaženou hrůzu.
Co nejrychlejší odveďte ho dovnitř.
Jen pokrevní se smějí zblízka dívat
na strašné Oidipovo neštěstí.

Oidipus Jsi ke mně dobrý, Kreonte, z nás dvou
jsi lepší ty a proto bych tě rád
o něco poprosil, co bude i v tvůj prospěch.

Kreon Co po mně žádáš a co tolik chceš?

Oidipus Vyžeň mě z Théb a někam daleko,
kde zemru sám, daleko od lidí.

Kreon Musím se s bohy nejdřív poradit.

Oidipus Co řekli bozi, bylo zcela jasné: jsem otcovrah a musím zahynout.

Kreon Tak zněla věštba, doba je však zlá a bude obezřetné dotázat se znovu. Doufám, že tentokrát už bohům uvěříš.

Oidipus Odejdu do hor, tam, odkud jsem přišel, vrátím se zpátky na svji Kithairón, ta hora určena mi byla za hrob. Jokastu pohřbi, byla to tvá sestra. O syny nemusíš se starat, Kreonte, vyrostou v muže, poradí si sami. Mé dcery ale, co si počnou dcery, sedaly s námi u jednoho stolu, rád jsem jim dával jíst ze svého talíře, ty neopouštěj! Kdybych mohl teď sevrít je do náruče, vyplatat se u nich ze svého bolu! Slyš, ó Kreonte, jsi slechetný a snad se stihneš, dej mi je přivést, moje hrdličky, ať mohu se jich aspoň prsty dotýkat. Někdo tu pláče. - Ty ses, Kreonte, nakonec smíloval a splnil jsi mou prosbu. Je tomu tak, smím věřit svému sluchu?

Kreon Rozkázal jsem je obě zavolat, vím, Oidipe, jak hrozně po nich toužíš.

Oidipus Děk za laskavost, dobrý Kreonte, nechť bozi chrání tě a jinak nežli mne. Ach, děti moje, kde jste, pojdte blíž, nebojte se, to bratr vztahuje k vám ruce, které oslepily otce! Děťátka moje, co vás očekává, lidé vás budou urážet a tupit, vyčkat otce, krvavěmlnou matku. Až jednou dospějete, kdo si vás pak všimne, zamíte bez mužů a samy, bezdětné. Ty, Kreonte, jsi jejich příbuzný, starce se o ně, jsou z nich sirotci, nemají nikoho než tebe.

Kreon Už přestaň nařkat a vrať se do domu.

Oidipus A proč mě nechceš poslat do vyhnanství? Proč jsi o to!

Kreon Trestat smí jen bozi.

Oidipus Jsem bohům odporný.

Kreon Pak jistě vyplní tvou prosbu.

Oidipus Mohu ti věřit?

Kreon Pojď a děti nechej zde.

Oidipus Neber mi je!

Kreon Už zas chceš, Oidipe, dosáhnout všeho? Přestaň přikazovat! Už jednou jsi měl všechno, dnes jenom tma je tvá.

Náčelník choru Jáme vyduženi půjčil si nás čas komu nás jednou vrátí, nevlme tak jako nikdo neví kdo splatí úrok z našich životů

A nikdy není záhy ani přespřítiš zato však často pozdě Oidipus chtěl poznat pravdu ano po celý život o ni usilujem nechťjme ji však mít dokonce vlastnit jako sandály a dím

Nepatří nikomu a všichni oslepi kterým se podáhalo prohlédnout

Takový byl i případ Oidipův a bozi - pokud o ně jde nejen oni nám i my máme co bohům odpouštět

---

Sofokles
OIDIPUS

Přeložil a upravil Jan Skácel. Obálku navrhl Pavel Hartl. Informační edice, sv. 3.
348. Tento text byl do informační edice zařazen pro mimořádné kvality překladu.
Vydala DILIA v Praze. Odpovědný redaktor Zdeněk Staněkovský.
39-12.065-1992
První náklad 150.

13/5

DILIA, Vyšehradská 28, 128 24 Praha 2
telefon 29 66 51 - 5, 20 10 47

Expeditice a prodejna:

Celeňá 25, Praha 1 - Staré Město
telefon 23 17 597